

מסורת הש"ס

(א) יומא פה: (ב) זבחות נח: (ג) ודף סכ: (ד) ג' צ"ק קד: (ה) ד' רנה. רש"ל (ס) ב"ק טו. ע"ש, (ז) [ע"י מוס' יבמות ג: ד"ה הנה על וסו:] (ז) תביות לא. ב"ב פו. שבת לא: (תוספתא ב"ק פ"ט, (ח) [דבור זה שייך לעיל במשנה עא: (ט) כ"ל דהא, (י) [שם טז: (ס) [שם סז: (ז) [כ"ל אמן],

תורה אור השלם

- אם במחתרת יקוצא הגנב והבדו נמות אין לו דמים: אם וְזָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עליו דמים לו שלם ישלם אם אין לו וְנִמְכָּר בַּגִּבְיָתוֹ.

שמות כב א-ב

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא מסכתבא. כעין זה כתובות קב ע"ב גיטין יג ע"ב: תוב' ד"ה לא. לא היו רוצים להתחיר. ע"י טורי אכן חגיגה בזבני שזה דף י ע"א ד"ה נפש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' אמר רבא מסכתבא מלתא דרב. כ"ב ע"י כתובות לד: מוס' ד"ה אכל וזרקתם היה כאלו אמר רבה וכו' ומהמימה על הגולן מהר"י פיק שלא אין עליהם בש"ס הדחשים:

בן סורר ומורה

גב' מגמר. מכלה: למודו. מה שהורגל בצער ויין: (י) שקט לצדיקים הנייה להם והנייה לעולם. שיש להם פנאי לעסוק במורה ובמלות: **בתנב' הנה במחפרת**. שאמרה תורה יהרג: **נידון על שם סופו**.

דהא לא קטל ומקטיל משום דסופו להרוג בעל הבית כשיעמוד כנגדו

להזיל ממונו: יש לו דמים חייב. אם אינו ראוי ליהרג כגון אב על הבן דתניא לקמן דאין הבן רשאי להרוג את אביו הנה עליו במחתרת משום דרחמי האב על הבן ולא צא על עסקי נפשות ואי הוה קאי צריה לאפיה להזיל ממונו אין דעתו של אביו להורגו: **חייב**. לשלם החצית כשאר מזיק: **אין לו דמים**. כגון שאר כל האדם שיתן רשות לבעל הבית להורגו פטור מלשלם דחיוז מיתה וחיוז תשלומין בלין כאחד ואע"פ שניצל פטור מן התשלומין דק"ל (כתובות דף לה.) חייבי מיתות שוגגין כגון שלא התרו בהן אין משלמין ממון שעם המיתה אע"פ שאין נהרגין: **גב' מבאי טעמא**. שאמרה תורה אין לו דמים כלומר הרי הוא כך כמי שאין לו דם ונשמה ומותר להורגו: **חוקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו**. שרואה שאחר נוטלו ושותק הלכך יודע הגנב הזה שבעל הבית עומד על ממונו להזילו ומימר אמר הגנב אי אזילנא לגביה קאי בזאפי ואי קאי קטילנא ליה ואמרה כך תורה אין לו דמים ונלמדמתן מאחר שהוא צא להרגו השכם אתה להרגו: **הנה במחפרת**. חתר את הבית ממש: **פטור**. מלהחזירא אע"פ שהם קיימין: **בדמים קננהו**. בדמי נפשו קנאן הואיל ונתחייב מיתה בלקיחתם: **מסתברא מילתא דרב**. דפטור בשעבר צין עכשיו צין לאחר ומן דליתנהו ומשלומין מדידיה לא מציין לחיוציה במקום מיתה: **אכל נטל**. מסתברא הנה מילתא דרב דפטור בה דכיון דקיימין הן כל היכא דליתנהו דמרייהו נינהו ואין זה חייב בתשלומין דפקדון בעלמא נינהו גביה: **והאלהים**. שזועה אמר רב דפטור ואפי' איתנהו וטעמא מהכא (י) דהאי אם יש לו דמים כגון אב על הבן דמורה בהו רב דלא קנה וחייב להחזיר אחרי כן אמרינן דאפילו נאנסו מיניה משבחו לרשותו חייב להחזיר דמיהן אלמא לא אמרינן פקדון הוו גביה ואבדו לבעלים אלא

אמרינן ברשותו הן ואבדו לו הכא נמי לענין אין לו דמים אע"פ דליתנהו אמרינן לאו פקדון נינהו אלא ברשותו ובאחריותו קיימי וכי גבו להו צי דינא מיניה יש כאן תשלומין עם חיוז מיתה כאליו גוצין משאר נכסים: **וגא** היא. מסקנא דמילתא דרבא הוא. ולא היא לא מסתברא טעמא דרב הנה דאע"ג דהיכא דיש לו דמים חייצין באחריותו לאו קנין הן לו להיות כשאר נכסיו דכי אוקמיה רחמנא ברשותיה וחייב את הגולנין לשלם ה"מ לענין שלומי דלא מצי למימר ליה נאנסו דאשכחן בשומרינן דחייצן הכתוב ליטבע אם לא שלח יד במלאכת רעהו הא שלח אע"ג דטעיין מת או נשבר דהיינו אונס חייב דנעשה עליה גולן בשליחות יד: **אכל לענין מקנא**. לא קני אם קיימין הן אכלו והוא היה צא לעכבו ולומר דמים אני מחזיר כך לא קני ומהדר להו צעיניהו דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזילה והאי דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצי ליה נאנסו ומיפטור משום דלא גרע גולן משואל דמשום דכל הגאה שלו אוקמינהו רחמנא ברשותו לשלומי אם נאנס דכל כמה דקיימא הדרא צעינא הא נמי כל הגאה שלו ומיחייב לשלומי: **מועד לעולם**. אפילו שלא בזכוה: **קשיא**. קשיא מתניתין לתרופא אליבא דרב. ומ"מ תיובתא לא הוי דלאו בדיא קמי לה נטל חייב ואיכא לשנויי בדוחקא כדשנין דמשום רישא נקט שצר והיינו דאיכא צין קושיא לתיובתא: **מסיב רב ציבי**. לרבא פריך דאמר נטל דליתנהו חייב: **הגונב כים בשבת**. שהגביהו וקנאו בהגבהה חייב להחזיר ואע"ג שהזיאלו אח"כ לרה"ר ונתחייב בהזלאתו מיתה: **שהרי נסחייב בגניבה קודם שיצא לידי איסור שבת**. ובשציל חיוז מיתה הנה עליו לאחר מכן אינו נפטור מן התשלומין: **היה מגרר ויזאל**. שלא הגביהו ולא קנאו בתוך הבית אבל כשיזאל לרה"ר קנאו בשניו רשות שהזיאלו מרשות הבעלים. וזיכר ידו למטה משלשה וקבלה בידו דידו חשובה לו כארבעה על ארבעה והרי הוא לו כחצרו ואע"פ שאין כאן הגבהה והכי מוקים לה בכתובות [לא:]: **פטור**. מתשלומין. אלמא אע"פ שהכים והמעות קיימין אמרינן בדמי קננהו ולא מפקינ ליה מיניה ומיזבוחא דרבא דאמר נטל לא: **והלכסתא**. הא דקתני פטור כגון דשדנהו צנהרא דליתנהו: **דכרי**. אילים: **אהדרינהו** ניהלים. הגנבים: ה"ג ס"ר אין לו דמים אם זרחה וגו' אלא אם כדכר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו וכו'. אין לו דמים וסמין ליה אם זרחה השמש ודרשינן סמוכין אימתי מותר להורגו בזמן שהשמש זרחה עליו כלומר שצדור כך שלהרגך צא אם תעמוד כנגדו אבל מספק אל תהרגהו: **ותניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים** לו. אימתי אסור להרגהו בזמן שזרחה השמש עליו כלומר שצדור הדבר כך כאור שהוא רחמי עליך ואפילו אתה עומד כנגדו להזיל ממונך מידו לא יהרגך ואם לאו שספקא הוה כך הרגהו. קשיין אהדדי:

פרק שמיני סנהדרין

עב.

מסתברא מילתיה דרב בששיבר. ואם תאמר מאי קמ"ל תנינא ושיבר את החצית פטור ויש לומר אי ממתני' ה"א שיבר בעודו במחתרת קמ"ל רב אפילו שיבר אחר כך: **אפילו נפש**. תימה הא תנן במרובה (ב"ק דף סב:) אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל פירוש כדררשינן^(י) וגונב מצית האיש ולא מצית הגנב ואמר רב בגמרא^(ז) לא שנו אלא לפני יאוש אבל לאחר יאוש קנאו גנב ראשון וגנב שני משלם תשלומי כפל לגנב ראשון אלמא קודם יאוש לא קני ויש לומר דהתם בגנב מגגו חזירו וקרפיפו דלאו צר קטלא הוה דעבי התראה אצל הכא במחתרת דמחתרתו זו היא התראתו דלקמן: **לא** קבלינהו הואיל ונפק מפומיה דרב. תימה הא מייחצי ללאת ידי שמים כדאמר צפ' הפועלים (ב"מ דף סא. וסז) גבי החוסס פרה ודש בה^(ז) (ואמנן) אסרה תורה אפילו צא על אמו ויש לומר דכאן^(ז) לא היו רוצים להחזיר אלא"כ ימחיצו צדיני אדם:

כאן

על שם סופו יהיה בא במחתרת וישבר את החבית אם יש לו דמים חייב אם אין לו דמים פטור: **גב' מבאי טעמא**. שאמרה תורה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר אי אזילנא קאי לאפאי ולא שביק לי ואי קאי לאפאי קטילנא ליה (י) והתורה אמרה אם בא להורגך השכם להורגו אמר רב (י) הבא במחתרת ונטל כלים ויצא פטור מאי טעמא בדמים קננהו א' (י) אמר (י) רבא דמסתברא מילתיה דרב בששיבר דליתנהו אבל נטל לא והאלהים אמר רב אפילו נטל דהא יש לו דמים ונאנסו חייב אלמא ברשותיה קיימי הכא נמי ברשותיה קיימי ולא היא כי אוקמינא רחמנא ברשותיה לענין אונסין אבל לענין מקנא ברשותיה דמרייהו קיימי מידי דהוה אשואל תנן בא במחתרת ושיבר את החבית יש לו דמים חייב אין לו דמים פטור טעמא דשיבר דכי אין לו דמים פטור הא נטל לא הוא הדין דאפילו נטל נמי והא דקא תני שבר את החבית קמ"ל דכי יש לו דמים אע"ג דשיבר נמי חייב פשיטא מזיק הוא הא קמ"ל דאפילו שלא בכוונה מאי קמ"ל אדם מועד לעולם תנינא (י) אדם מועד לעולם בין בשוגג בין במויד בין באונס (י) בין ברצון קשיא מתיב רב ביבי בר אבוי (י) הגונב כים בשבת חייב שהרי נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא פטור שהרי איסור גנבה ואיסור סקילה באין כאחד ו' והלכתא דרשנהו בנהרא רבא איגבבו ליה דיכרי במחתרתא אהדרינהו ניהליה ולא קבלינהו אמר הואיל ונפק מפומיה דרב ת"ר יאין לו דמים אם זרחה השמש עליו וכי השמש עליו בלבד זרחה אלא אם ברור כך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו תניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים לו וכי השמש עליו בלבד זרחה ה"א לא אם ברור כך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו ואם לאו הרגהו קשיא סתמא אסתמא לא קשיא כאן

וכי גבו להו צי דינא מיניה יש כאן תשלומין עם חיוז מיתה כאליו גוצין משאר נכסים: **וגא** היא. מסקנא דמילתא דרבא הוא. ולא היא לא מסתברא טעמא דרב הנה דאע"ג דהיכא דיש לו דמים חייצין באחריותו לאו קנין הן לו להיות כשאר נכסיו דכי אוקמיה רחמנא ברשותיה וחייב את הגולנין לשלם ה"מ לענין שלומי דלא מצי למימר ליה נאנסו דאשכחן בשומרינן דחייצן הכתוב ליטבע אם לא שלח יד במלאכת רעהו הא שלח אע"ג דטעיין מת או נשבר דהיינו אונס חייב דנעשה עליה גולן בשליחות יד: **אכל לענין מקנא**. לא קני אם קיימין הן אכלו והוא היה צא לעכבו ולומר דמים אני מחזיר כך לא קני ומהדר להו צעיניהו דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזילה והאי דכי נאנסו מחזיר דמים ולא מצי ליה נאנסו ומיפטור משום דלא גרע גולן משואל דמשום דכל הגאה שלו אוקמינהו רחמנא ברשותו לשלומי אם נאנס דכל כמה דקיימא הדרא צעינא הא נמי כל הגאה שלו ומיחייב לשלומי: **מועד לעולם**. אפילו שלא בזכוה: **קשיא**. קשיא מתניתין לתרופא אליבא דרב. ומ"מ תיובתא לא הוי דלאו בדיא קמי לה נטל חייב ואיכא לשנויי בדוחקא כדשנין דמשום רישא נקט שצר והיינו דאיכא צין קושיא לתיובתא: **מסיב רב ציבי**. לרבא פריך דאמר נטל דליתנהו חייב: **הגונב כים בשבת**. שהגביהו וקנאו בהגבהה חייב להחזיר ואע"ג שהזיאלו אח"כ לרה"ר ונתחייב בהזלאתו מיתה: **שהרי נסחייב בגניבה קודם שיצא לידי איסור שבת**. ובשציל חיוז מיתה הנה עליו לאחר מכן אינו נפטור מן התשלומין: **היה מגרר ויזאל**. שלא הגביהו ולא קנאו בתוך הבית אבל כשיזאל לרה"ר קנאו בשניו רשות שהזיאלו מרשות הבעלים. וזיכר ידו למטה משלשה וקבלה בידו דידו חשובה לו כארבעה על ארבעה והרי הוא לו כחצרו ואע"פ שאין כאן הגבהה והכי מוקים לה בכתובות [לא:]: **פטור**. מתשלומין. אלמא אע"פ שהכים והמעות קיימין אמרינן בדמי קננהו ולא מפקינ ליה מיניה ומיזבוחא דרבא דאמר נטל לא: **והלכסתא**. הא דקתני פטור כגון דשדנהו צנהרא דליתנהו: **דכרי**. אילים: **אהדרינהו** ניהלים. הגנבים: ה"ג ס"ר אין לו דמים אם זרחה וגו' אלא אם כדכר כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו וכו'. אין לו דמים וסמין ליה אם זרחה השמש ודרשינן סמוכין אימתי מותר להורגו בזמן שהשמש זרחה עליו כלומר שצדור כך שלהרגך צא אם תעמוד כנגדו אבל מספק אל תהרגהו: **ותניא אידך אם זרחה השמש עליו דמים** לו. אימתי אסור להרגהו בזמן שזרחה השמש עליו כלומר שצדור הדבר כך כאור שהוא רחמי עליך ואפילו אתה עומד כנגדו להזיל ממונך מידו לא יהרגך ואם לאו שספקא הוה כך הרגהו. קשיין אהדדי:

כאן

לג א מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ט סמנ' לאחין קב טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף א בהג"ה:
לך ב מיי שם הלכה יג:
לך ג מיי שם הלכה ט:
לו ד מיי שם הלכה יג סעיף ג:

לז ה מיי פ"ח מהל' חובל הלכה יא ופ"ו הלכה א סמנ' עשין ע"י טוש"ע ח"מ סי' שעט סעיף א וסי' תכה סעיף ג:

לח ו ז מיי פ"ג מהל' גניבה הלכה ג [וטוש"ע ח"מ סי' שגא]:
לח ח מיי פ"ט מהל' גניבה הלכה ז בהשגת ראב"ד במ"מ [והל"ן] סמנ' לאחין קב טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף א בהג"ה:

מוסף רש"י

חזקה אין אדם מעמיד עצמו. מהלכל את ממונו מיד גנב. והאי גנב דלמי במחתרת מודע ידע דקאי בעל הבית באפיה ואדעתא דהכי אתא. דמימר אמר כי קאי לאפאי קטילנא ליה. ואין זה ספק נפשות אלא ודאי נפשות והתורה אמרה לו כאן אחרי שצא להורגך השכם להורגו (ויחא פה:) וזה להרגך צא שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ודואה שעתיד ממונו בפניו ושותק. לפיכך על מנת כן צא שאם יעמוד בעל הממונ כנגדו ירגנו (שמות כב א ובעיני ברכות נח.) בדמים קננהו. דהנהא במחתרת צר מיתה הוה, דכתיבי אם במחתרת ימלא הגנב וגו' (ב"ק קיד.) הגונב כים בשבת. הגביהו ברשות הבעלים והזיאלו לרה"ר (כתובות לא.) חייב. בתשלומין ואע"פ שמזין נאנסו (שבת צא.) דליכא למימר קם ליה בדרכיה מיניה. דליכא הכא שמי רשעות צימד (ושב"ם ב"ב פ"א.) שכבר נתחייב בגניבה. בשעה שהגביה הכים צבית הבעלים (שבת צא.) דהגבהה קוטה בכל מקום וקמה ליה ברשותיה אף להסחייב בזיועין (כתובות לא.) היה מגרר ויוצא. שלא קנאה בהגבהה (שבת צא.) שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאו אלא בהזאה מרשות הבעלים (כתובות לא.) פטור. מתשלומין. שהרי אסור שבת סי'. ובכתובות פריך אי דאפקיה לרה"ר אסור גביה ליה, דהה"ר לאו מקום קנייה הוה, ומוקי לה בצדי רה"ר, או נמי שזיכר ידו למטה מג' וקבלה (שבת צא.)